

VACARMUL

Carnaval - adică sărbătoare și dezlegare la bucurie, împlinire a unei făgăduințe de libertate, puțină de-a ieși din carcera propriilor obșnulențe, de-a te părăsi pe tine însuși pînă la identificarea cu celălalt, a cărui mască ai ales s-o porți. În mijlocul sărbătorii, ființa săvîrșește gesturile aproapelui său; ce face unul trebuie să facă toți, împlinirea că felul acesta de bucurie uniformizează nu stînjenește pe nimeni, întrucît în toți lucrează intuiția că a fi egalul celui alt este o poruncă a zeilor ce trebuie măcar la zile mari ascultată în chip necondiționat.

Nenorocirea îl aduce aminte omului că Dumnezeu l-a făcut să nu semene decît cu sine însuși, mai mult - am spune că numai în mijlocul marelui necaz, omului i se eferă șansa de a sta față în față cu făcătorul său. În jurul lui lov se face liniște mare și, cel puțin înainte de a-l auzi cum ridică glasul pentru a-și blestema ziua în care s-a născut, pînă și prietenii săi veniți de departe, din adîncimile răsăritului, nu scot o vorbă vreme de șapte zile. Omului nenorocit i se iartă pînă și trufia - dacă încredințarea neasemănării cu nimeni, dobîndită cu prețul suferinței, poate fi asimilată cu numele acestui păcat.

Vuietul sărbătorii la mințile omului, dar mai cu seamă îl ia amintirile, îl rupe de trecut și-i întunecă dimensiunea viitorului, silindu-l, am spune, să trăiască într-o zonă unde, brusc, timpul încetează să mai înainteze și să măsoare.

Nenorocirea întoarce omul cu totul în timpul trecut, îl învață să trăiască din cercetarea cauzelor, aș îndrăzni să spun că ea îl ademenește la practica istoriografiei, obișnuindu-l pe încetul cu puternicele otrăvuri ale precedentului.

fotografie: clărea șiștan

Sărbătoarea nu poate fi decît colectivă. Sărbătoarea în singurătate este o contradicție în termeni. În cînd e vorba de carnaval, de satisfacerea acelei tainice porniri spre travestire, care șoptește peste umărul omului că asumarea propriilor fapte e un eres împotriva firii, astfel rezumîndu-se în chip minunat opinia generală (măcar că nerostită și neînscrișă în tablele nici unei legi) că ființa lui nu poate fi trasă la răspundere cîtă vreme e și pieritoare și neasigurată împotriva păcatului -, așadar,

cînd la sărbătoare se adaugă și convenția travestirii, pierderea identității se apropie de marginea bucuriei în stare pură.

Să spunem că modul în care colectivitățile umane știu să-și facă sărbătorile și indivizii să-și suporte nenorocirile trădează locul ocupat de fiecare pe scara civilizației.

La asta să se fi gîndit Lucian Pintilie cînd a decis să construiască din **D-ale carnavalului** și alte pagini caragialiene un text pentru filmul său? E foarte probabil - dar ce-are a face intenția regizorului cu receptivitatea spectatorului, cînd, pe deasupra, mai știm că fiecare strînge de unde poate argumente pentru îndreptățirea propriilor obsesii...?

Cînd convențiile ce fac posibilă desfășurarea oricărei sărbători încep să se înmulțească, pînă la obnubilarea semnificațiilor ei, cînd toate căile de producere a neprevăzutului ajung să fie puse sub control - atunci e sigur că sărbătoarea cu pricina are vechime, că trecerea anilor au golit-o de conținut și că oamenii își găsesc o plăcere anume în efortul de respectare religioasă a rigorilor de formă - plăcere nu prea îndepărtată de aceea ce se presupune în contemplarea unui balet mecanic; atunci e sigur că omul e pîndit de răul devitalizării și că binefacerile civilizației, spre care a tins, sînt gata să se preschimbe în reversul lor și să-l izgonească din paradisul natural, care este unul al ordinii cosmice, și sacru.

Există un moment, însă, cînd colectivitățile presimt însemnătatea sărbătorii ca pe o cale de pătrundere în templul cosmic, unde ciclicitatea poate fi luată drept formă de manifestare a vocației divine pentru joc. Intrînd aici, participînd, fie și numai cu înțelegerea, la fapta cerească, în toila sărbătorii, pe fața omului trebuie tot atunci să treacă răsfrîngerea de lumină a surîsului divin.

Colectivitatea proiectată de Lucian Pintilie este una care încearcă din răsuputeri și nu poate să intre în regimul sărbătorii. Ea dă fircoale unei perfect zăvorâte porți de acces - orbește, trăindu-și neputința pînă acolo unde exasperarea atinge punctul violenței, încă neînțelegînd că în sărbătoare nu se intră de-a dreptul, ci printr-un efort cuminte de pregătire a sufletului, ca peste o punte cu panta încet lunecătoare spre zonele unde uitarea de sine și de grijile morții se face realitate - și asta, tocmai pentru că uitarea de sine este o trăire primejdioasă.

Oamenii lui Pintilie nu fac decît efortul minim al îmbrăcării travestiului și al așezării măștii pe chip, prea puțin dacă vom observa că travestirea este un act magic ce se cuvine a fi supravegheat pentru a nu provoca perturbări în relația ființei cu sine. Memoria propriilor lor patimi este mult prea activă, amintirea zilei de ieri lucrează în ei prea puternic și fiecare știe mult prea bine ce nume poartă, pentru ca vreunul să poată dobîndi necesara treaptă de depersonalizare pe care o cere, după regula ei dinții, sărbătoarea. Ei vor să trăiască și timpul de eliberare, la adăpostul travestiului și sub mască, în robia propriului lor rol jucat în realitate, astfel refuzînd cu o inconștiență agresivă necesarul de ficțiune ce se cuvine a fi administrat omului pentru a i se asigura echilibrul esențial.

Firește, lumea aceasta se va cheltui frenetic alături de sărbătoare, închipuindu-și că se află în mijlocul ei. În loc să alcătuiască o societate, oamenii lui Pintilie fac laolaltă o adunătură cu sîngele înfierbîntat și din ce în ce mai tulbure. Membrii acestei adunături înstăpînesc în preajma lor haosul. Pe unde trec ei, totul se strică fără nădejde; ceva ca turbarea îi mîină împotriva tuturor și împotriva lor înșile; nimeni nu ascultă pe nimeni, fiecare își urmărește cu un fel monoman de osîrdie propriile nevoi; s-ar spune că fiecare așteaptă o explicație dar și că nici unul n-ar avea vreme s-o asculte dacă oarecui i-ar trece prin minte s-o producă; aici omul lovește mai întîi și pe urmă se întreabă la ce bun a lovit, fiecare calcă pe vorba celui alt cum vorba nu-și poate amîna nici o clipă ieșirea pe negîndite din gușă; la orice pas și se năzare că auzi: "dacă nu vorbesc acum, mor" - așa încît fiecare își face monologul, în care timp conexiunile se alcătuiesc, dar de la sine, haotic, dînd roade dintre cele mai aberante.

foto: clujna ștefan

În lumea de aici, lumina e puțină - nici noapte de tot, nici zi, mai degrabă un fel de amurg, bătînd înspre negru, care intră în substanța lucrurilor, modificîndu-le destinația.

În sărbătoare se aud glasuri cîntînd, zgomotele ritmice ale pașilor de dans.

Din lumea lui Pintilie răzbat pînă la noi gîfîile și tropăiturile unei urmăriri bezmetice. Unde e zarva întîi așteptată și pe urmă supravegheată a sărbătorilor adevărate? Și unde vor duce toate acestea, ce va rodi acest vacarm? Și, mai ales, ține această adunătură să se elibereze, prin sărbătoare, de servituile profanului? Vreau să spun: printre intuițiile ei se numără oare și aceasta, care ar fi în măsură s-o absolve de păcatul excesului și să ne asigure că, dacă nu acum, peste o vreme, la una din următoarele întoarceri ale astrelor spre punctul lor de plecare, va învăța să practice legile sărbătorii?

Nimic bun nu pare să făgăduiască pentru viitor sumbra forfotă a lumii acesteia. Deasupra ei filfîie duhul crimei. Dacă stai bine și te gîndești, aici pînă și travestirea ține de infracțiune, iar cea mai simplă și mai convențională amenințare își conține, gata să crape de tensiune, clipa înfăptuirii.

Spectatorul poate să se simtă jignit după spectacolul domnului Pintilie și să reacționeze violent -, Cine sînt aceștia? - cu tainica încredințare că oarecine vrea să-i strice buna opinie despre el însuși. La fel a ieșit și de la **Scrisoarea pierdută**, în anii cînd Caragiale trăia - dar nimeni nu vrea să se întrebe: ce nu se schimbă în noi și pentru ce boală nu se găsește leac, dacă pagina lui posacă și deznădăjditoare își păstrează actualitatea?